

Sa Ganap at Gana ng Kanita sa Sangkameronan at Paggamiton

Stephen Marl B. Bayot

University of Santo Tomas | stephenmarl.bayot.ab@ust.edu.ph

Abstract: The paper seeks to emphasize the importance of the word *Kanita* in Ferriols's thought regarding the interpersonal ability of the I to *Meron*. The highest form of human consciousness is his capacity to do *Kanita* with others. The discourse would be done in an expository way but since Ferriols himself did not explain the concept well in fact the word was discussed briefly in just half a page and after that the word is not that mentioned anymore which is due to the nature in which our language was recorded and evolved resulting in less consciousness regarding the word's usage, there is a need to further interpret it in connection with his thoughts, specifically *Meron* since it is a key idea in his Philosophical system. There would be comparisons with similar concepts in other foreign thoughts like *Elenchus* and *Ren*; so that, the difference of *Kanita* as a Filipino concept would be further realized. It is imperative, then, to expound *Kanita* in these following contexts: the impact of such on the Ego (*Ako*) and Thou (*Ikaw*), the effect of the Ego (*Ako*) on *Meron* through *Kanita*; and the ability of a Being to do *Kanita* - and due to such, the following should be explicated: *Ako*, *Ikaw*, and *Meron* in the context of *Kanita*. After this, the meaning of this word which Ferriols seek to revive would be mainly examined using his work entitled *Pambungad sa Metapisika*, *SULYAP sa akíng pinánggalíngan*, and *Pilosopiya ng Relihiyon*. This paper would delve on the following questions: what exists in the strictly dichotomous way of philosophizing? Are there different states of *Kanita* in the Ego (*Ako*)? Lastly, this paper would show the significance of *Kanita* in preserving a form of freedom that stems from the tacit open mindedness and a purposive forwarding of *Kanita* on the consciousness and further it as a concept through the élan of *Meron*

Keywords: *Kanita*, *Meron*, *Ako*, *Ikaw*, *Roque Ferriols*

Panimula

I sa na marahil sa mga pinakamahalagang kasangkapan na magagamit upang marating ang sangkameronan ay ang *Kanita* na sa mismong mga salita ni Ferriols:

“Dalawa lamang ang nag-uusapan: isa sa isa. Ikaw sa akin, ako sa iyo. Mukha sa mukha. Kaya’t sasabihin ko: nag-uusapan *kita*. Ito ang *kantitang* salitaan”.¹

Sa kahit anong kasaysayan ng kung anumang Pilosopiya na umiiral ngayon, hindi nawawala sa usapan lagi ang konsepto ng dalawa tulad na marahil ng *Elenchus*, kung saan mayroong bastang dalawang nagtatalastasan upang tulungan ang kasama na ma-*anamnesis* o maalala ang isang kaisipan; sa mga Tsino naman ay may kaisipan ng *Ren* na matatagpuan naman natin ang bastang dalawang umiiral

---

¹ Roque Ferriols, *Pambungad sa Metapisika*, Manila: Ateneo de Manila University Press, 1991, pp. 14-15.

na at ang tao ay nagpapakatao hindi dahil sa kaniyang kaisahan, ngunit dahil sa iba pang umiiral na kailangan niyang isaisip palagi.²

Isang Maikling Kasaysayan ng Kanita

Ngunit ano nga ba talaga ang Kanita? Dahil wala naman noong naisulat na mga aklat ang mga katutubo ukol sa mga kahulugan ng mga salita, kailangang tignan ang kahulugan nito base sa naisulat ng mga dayuhan. Ayon sa mga sinaunang talasalitaan na nailimbag ng mga Kastila, kung saan naisulat ito bilang *kanita*, sinalin nila ito bilang *nuestro* o kung muling isasalin sa Filipino ngayon ay atin (maaari din ang salin na amin sapagkat walang konsepto ang mga Espanyol ng kaibahan ng amin at atin), pero nawawala yata ang salita lalo sa ganitong pamamaraan ng pag-alam, ating usisain nang masmalaliman.³ Ano nga ba ang pinagkaiba ng amin at atin sa kanita kung *nuestro* lamang ang pagkakaunawa ng mga Kastila dito? Ang ibig sabihin ng amin sa parehas na talasalitaan ay *nuestro*⁴ at ganoon din ang salin sa salitang atin.⁵ Ngunit kung titignang muli ang pagkakabigay ng kahulugan sa mga salitang ito, mapapansin na higit na marami ang naibigay na kahulugan sa amin at atin dagdag pa rito ay may mga halimbawa ring naibigay kung paano ito ginagamit noong panahong iyon, ngunit sa kanita, kulang na kulang maging sa konteksto kung saan ito maaaring gamitin, talagang *nuestro* lamang ang nakatala sa lugar kung saan nilalagay ang kahulugan. At tila ba sa panahong ito, wala na masyadong nagbibigay ng pansin sa salitang ito sa punto ng halos pagkalimot ng saling lahing ito. Kahit ako ay umaamin na kahit ni isang beses sa buhay ko ay hindi ko nakita o narinig ang salitang ito at ang malala pa niyan ay nananahan ako sa bahagi ng Filipinas kung saan buhay na buhay pa ang pananalita ng Tagalog lalo na sa matatanda. Kaya't mahirap ng tukuyin ang talagang kahulugan ng salitang ito dahil sa kakulangan ng wikang Espanyol upang bigyan ng wastong salin ang salitang ito, kakulangan ng paggamit sa modernong panahon, pati na rin ang halos na pagkalimot sa nakakaalala pa.

Lalong yayabong ang Kanitaang salita kung magbabanggit ng isang pangyayari sa buhay ni Ferriols kung saan maaaring usisain ang Kanita:

“Pero pinamulat niya sa amin na ang daigdig ng mga makata ay lahat ng wika. Na ang tula ay bunga ng malalim na pagpasok, pagtanggap, at ligaya sa talagang totoo. Kailangan lamang ang matinding pagkagising. Dahil sa kaniya, napansin namin na ang bawat salita ay may taglay na isip at damdamin. Na ang salitang ‘sa bahay,’ halimbawa at ang salitang ‘sa amin,’ ay halos parehong isip ang taglay, pero kay init ng damdaming taglay ng salitang ‘sa amin.’”⁶

Mahihinuha natin ang mga sumusunod na mga palagay galing sa nabigay na halimbawa: a. May isang uri ng pagkamulat sa Kanita, b. Kahit ang mga katawa’y lumipas na, ang mga salitang binabahagi nila ay may ilab at damdamin pa din, nangunguhulugang ang lalim ng Kanita ay umuugat sa sinaunang talastasan, sa muling pinapairal, at lalo na sa mga itinutuloy at hanggang ngayon ay muling pinapairal kung hindi pinagpapatuloy, c. Hindi sumasailalim sa anumang wika ang Kanita, sapagkat ang lahat ng

² Ang, Richard G., OP, *Between the Confucian Li and Ren: A Philosophical Hermeneutics*, Manila: University of Santo Tomas Publishing House, 2018, pp. 79-80.

³ Juan de Noceda, P. Pedro de Sanlucar, *Vocabulario de la Lengua Tagala*, Manila: Imprenta de Ramirez y Giraudier, 1860, p. 81.

⁴ De Noceda, Juan and de Sanlucar, Pedro, *Vocabulario de la Lengua Tagala*, p. 11.

⁵ De Noceda, Juan and de Sanlucar, Pedro, *Vocabulario de la Lengua Tagala*, p. 18.

⁶ Roque Ferriols, *SULYÁP sa aking pinánggalíngan*, Manila: Ateneo de Manila University Press, 2016, p.121

wika ay may taglay na kakayahan upang tumulong sa tao na maabot ang “talagang totoo”, d. At kahit na may mga salitang pare-pareho lamang ng kahulugan, may mga salitang umaangat, hindi dahil sa kahulugan, kundi sa pakahulugan ng mga gumagamit. Sa huli malayo ang *Elenchus* sa Kanita dahil ang Kanita ay ang pagbabahagi ng mga salita mula sa mga tao ngayon at sa mga nabuhay na noon at iba rin ito sa *Ren* dahil hindi lamang ito tungkol sa pagpapakatao kundi ito ang nagpapatao sa isang tao. Sa madaling sabi, ang Kanita ay hindi ang muling pagsasamero ng tao, ni ang pagpapakatao, ngunit ang buong laya at ubos lakas na pagkagat ng tao sa Meron.⁷

Ang Pagtatalaban sa Kanita

Kung may pagmulat, mayroong pagtalab para itong bagong lutong pagkaing nakakahalina ang amoy: nagkakaroon ng gana sa loob ng tao upang makipagsabayan sa talab ng hiwaga. Masasabi bang hindi nakakahalina ang mga hiwa-hiwalay na sangkap? Hindi naman, ngunit sa pamamagitan ng pagbuo ng isang bago o matapos ang ilang panahon na nakakapagpabago, may pagkahalina ang Ako upang alaming ulit ang bagong ito, ang pamilyar ang nakakahalina, samantalang ang bago ang nakakaintriga. Kaya’t sa pagkapansin ng kakulangan, sinusubukan ng Ako na bunuin ito sa pamamagitan na pagtatalaban sapagkat sino ba, na sa pagkapansin niya, ang nasasapatan na sa kulang? Kung mapapansin natin, may tinatalaban sa pangyayaring ito at kung gayun nga may tumatalab tila ba may mga bagay na nais magpapansin sa Ako, isang tumatawag, sumisigaw para makapukaw ng atensyon at pati na rin ng damdamin. Itong tumatalab at nagpapapukaw na bagay na ito ay tinatawag na Meron at malalim ang gana nito sa taong talagang nakakaunawa sa bawat Meron at sa Sangkameronan. Ngunit alam na nating hindi mag-isa ang Ako sa pagdanas sa Merong ito, may gumaganang Kanita kung saan ito ay hindi lamang tungkol sa Ako kundi tungkol din sa Ikaw at ang ganitong kilos ay hindi lamang dahil sa basta upang umalala o basta upang magpakatao, ngunit ang isang banal na pagtanggap na mayroon ngang Ikaw, na may iba ring umiiral na nakakapansin sa Meron.⁸ Isa itong uri ng palabas-paloob at paloob-palabas na galaw, sapagkat ang hinuhubog sa Kanita ay ang mga salita kasama ang mga damdaming nakapaloob dito. Palabas-paloob dahil ang anumang napapangita sa labas ay natatanggap sa loob at paloob-palabas sapagkat ang anumang pinapairal sa labas ay nanggagaling sa loob, kaya ang higit na pagpapairal sa labas ay higit na pagpapairal sa loob, iyan ang pagtatalaban sa kanita: ang nagliliyab na kahulugan na umuugat dahil hindi tatlo, apat, o higit pa kundi dalawa lamang ang nagkakanita kung saan hindi nababaon sa pagkakalimot ng isa at hindi bumababaw dahil sa hindi pagkakaunawaan ng karamihan.⁹ Sa madaling sabi ang Kanita ay kung saan ang mga konsepto ay higit na tumatalima sa isang higit pang konsepto na tumatalima sa Meron dahil sa pagtatalaban ng basta dalawa, ngunit may pagkanais abutin sa ganitong galaw na hindi lamang limitado sa pagkalimot o kababawan ngunit sa isang pagdating sa tunay na totoo.

Ang Tunguhin ng Kanita

Mahalaga ang paggalaw ng kanita dahil may umuusbong na pagpakukumbaba sa panig ng Ako na sumasali sa laro ng diskurso dahil alam niya na ang naisakonsepto na ay kailangang ulit-ulit na ibabad sa talagang Meron. Mayroong pagkakailangang sumangguni ang Ako dito sa dahilang ito: ang Meron kailanman ay hindi kayang angkinging buo ng Ako at sa ganitong lagay may pangangailangan na laging iwasto ang mga konsepto sa Meron dahil kung ang isang tao ay makuntento na sa kung anong

---

⁷ Ferriols, *Pambungad sa Metapisika*, pp. 21-22.

⁸ Roque Ferriols, *Pilosopiya ng Relihiyon*, Manila: Ateneo de Manila University Press, 1995, pp. 63-64.

⁹ Ferriols, *Pambungad sa Metapisika*, P. 15.

naisakonsepto na niya, nagiging mali na ang mga pananaw niya sa totoo hanggang sa ang konsepto at ang totoo kahit na magkapangalan pa ay magiging magkaibang magkaiba. Ano naman ang tungkulin ng ikaw sa galawang ito? Maliban sa pagpapating ng kahulugan at ang pag-alala sa konsepto, nagsisilbi ang Ikaw bilang isang higit pa, isang kasama tungo sa sangkameronan. Sapagkat ang tunay na Meron ay hindi kayang abutin ninuman mag-isa dahil bahagi na yata ng salitang katotohanan ang katoto at tahanan, ang ibig sabihin lamang nito na ang Meron bilang Katotohanan ay isang bahagi ng sangdaigdigan kung saan nananahan ang mga magkakatoto.¹⁰ Hindi malinaw kung paano isinasagawa ang pagdating sa talagang Meron, ni kung kailan nakakamit, ngunit ang punto ng kanita sa huli ay hindi ang makuhang lubos ang Meron sa buong tayog at kagandahan nito sapagkat ito ay pabago-bago kaya't delikado ang ganiyang tunguhin sapagkat kung gayun nga, may uusbong na bagong katamaran o ang pagkaotomatik. Pero, ang tunay na tunguhin ng Kanita ay ang pagpapasok ng Ikaw sa Ako at gayundin na hayaan ng Ikaw ang Ako na pumasok sapagkat sa ganoong paraan lamang talagang mayroong kikislap sa dalawa at mahalaga itong kislaping ito dahil dito higit na nabubuo ang konsepto ng Meron. Ang ibig sabihin nito ay ang tunay na pagkalisto ng Ako, ang pagkatanggal ng pagkaotomatik nito na may buong kaalaman ang Ako na kailangan niyang palawigin ang kaniyang daigdig upang lalong mahayaan ang pagpasok o upang madama ng buo ng Ako ang Ikaw. Sa huli, ang pagkikislap ay hindi lamang ang bastang pagdalaw ng Ikaw sa Ako bilang basta pagdalaw ngunit ito ay isang paggaganahan ng karanasang nababalangkas sa wika kaya masasabi na hindi lamang ang mga taga-ibang lupalop ang maaaring sabihan na mayroong banyagang wika, ngunit pati na rin ang ating mga kababayan. Ang bumigkas, humiram, at magbahagi ng mga salita ay isang taos-pusong pagdanas din sa sangkameronan sapagkat ang pagtanggap sa konsepto ng iba ay ang isang pagbubuo ng sangkaisipan na dapat pairalin sa wastong pamamaraan kung saan ang Kanita ay maiituloy pa, hindi isang pagkabastang tumigil o pagkakuntento sa isang nabuong higit na malalim na konsepto sa ganitong paraan.¹¹

Ang Anti-otomatik patungo sa Pagkikislap

Mayroong dalawang uri ng paghabol at paghuli sa Meron: ang pagkaotomatik at ang pagkikislap sa kanita. Nagmumula ang dalawang gawain sa unang pagkamulat ng isang tao sa mga bagay-bagay na pumapalibot sa kaniya at dahil kailangan niyang mabuhay, kailangan niyang tandaan kung paano makipagtalaban sa mga ito upang mabuhay siya. Ngunit mayroong mga taong hanggang dito na lamang sa pag-aalala ng mga bagay at ang mga interaksyon na kailangan niya dito nahihinto ang kanilang talagang pagtatalaban. Iyan ang masasabing pagkaotomatik, hindi naman masama ang ganitong uri ng pag-iral sapagkat halos lahat ng panahong nabubuhay ang isang tao, umaasa siya sa otomatik. Hindi niya kayang kaagarang mag-isip tulad na lamang sa mga pagkakataong nalalagay sa panganib ang kaniyang buhay o may ibang bagay na kailangan pagtuunan ng pansin at sa ganitong mga kalagayan, maaaring isaotomatik muna ang mga kaisipan upang mahuli ang isang bago. Ngunit namamatay ang tao kapag nilalamon siyang buo ng pagkaotomatik, kung saan ang kilos ay hiwalay na sa isip, kung saan ang paggalaw ay isang uri na lamang ng bastang paggalaw, kung saan may nakahanda ng galaw o kilos sa isang bagay o isang pangyayari, walang hinto, walang bago, walang buhay.

Mayroong nakakalumbay at nakakatakot na pagkalamig sa ganitong uri ng pag-iisip sapagkat wala na talagang damdamin sa ganitong kilos. Isipin na lamang sa inyong baryo o komunidad, pare-

---

¹⁰ Isang Konsepto na dapat pansinin kay Ferriols ay ang pagtingin niya sa Katotohanan ng ganoon na talagang kailangan niya ng mga katoto at tahanan: ang dalawang nagpapangalaga at nagpapatindi sa iral ng mga salita.

¹¹ Strebel, Wilhelm Patrick Joseph. "Pitong Sulyap sa Pilosopiya ng Wika ni Padre Ferriols." *Kritike* 12, no. 1 (2018): 48-52.

parehas na nga ang binabati, pare-parehas pa ang sinasabi, pare-parehas lamang din ang ayos ng mukha at pati na rin ang kilos, maging na rin sa pare-parehas na bilang ng oras ng pagsasagawa ng kilos: mayroong pagbigkas ng pagbati sa ganitong eksena ngunit mayroon ba talagang naganap na pagbati o ang ganitong uri ng pagbati ay isa lamang sama-samang galaw na basta ginawa at nagkataon lamang na hindi sumasala ang kilos dahil sa presisyon, hindi ba may pagkamatay ng kalayaan ng kilos sa ganito na tila ba para ng makina? Iyan mismo ang dahilan kung bakit kailangan ng uri ng pagkikislapan sa ilalim ng Kanita. May sumisibol na bagong lakas dahil sa kalayaan ng dalawa na makipagsabayan sa Meron habang nakikipagsalimuha sa isa't isa. Sa ganito, hindi sarado ang mga isipan sa talagang umiiral kundi lalo pang bumubukas, kaya't may talagang galak at pagdiriwang sa Meron, may laging bagong nakikita at lalong lalo na may mga bagong damdamin na pumaparoon at parito sa pagitan ng dalawa: masasabi natin na may buhay sa ganitong pag-iral ng kalayaan na para bang lumalago ng lumalago at hindi nagpapatnag sa takot sa hinaharap o nalulong sa sarap ng kahapon, ang Kanita ay isang pagiging buhay ngayon mismo. Ang Kanita ay ang kataas-taasang paggalang na may maaambag pa ang labas sa loob, na may higit pang maiialab ang loob kung iugnay ang sarili nito sa labas, hindi lamang dahil sa kung ano ang Meron ngunit dahil na rin sa pagkaalab ng iba pang mga loob na tumutungo sa liyab ng Merong ito.

Ang Isang pakikipagtagpo sa Talaga

Mayroong pakikipagtagpo sa Kanita, tulad ng nabanggit sa una, may pagnanais dahil may tumatalab, mayroong tumatagpo sa Ako: ang Ikaw, may isang masidhing uri ng pagnanasa kung saan nais ng Ako, hindi lamang malaman kung sino ang Ikaw, ngunit ang ibahagi ang mga saloobin nito na matapos dumama ay magpadarama.¹² Ngunit ano nga ba ang Ikaw? Kung susuriin natin ang pangaraw-araw na paggamit sa salitang ito, may iba't ibang gamit ang salitang Ikaw ngunit nais kong limitahan lamang ito sa mga sumusunod upang talakayin: a. "Hoy ikaw!" kung saan ang ikaw ay panawag, kung saan may pagpukaw sa Ikaw na talagang kailangan ito ng Ako, b. "Ikaw nga!" kung saan may pagkagulat ang Ako sa pagkamulat niya sa Ikaw, c. "Ikaw na nga" marahil madalas itong gamitin upang ipataw sa Ikaw ang isang gawain, ngunit higit na mahalagang isaisip na ginagamit din ito bilang isang taos-pusong pagtanggap sa Ikaw na maaaring umabot sa punto kung saan nauunawaan ng Ako na hindi niya kayang kimkimin ang Ikaw. Sa madaling sabi ito ay ang pagdanas, pagkagulat, at pagkatapos, isang pagtanggap sa isa pang Ako o sa Abang Talaga. Ang tatlong ito ay ang pakikitagpo sa Talaga ngunit ang bastang pagdanas ang pinakamababa kung saan tinatawag ng Ako ang Ikaw dahil mayroong pangangailangan, ito ang unang bahagi kung saan nabubuksan ang loob ng Ako sa Ikaw.

Ang sumunod dito ay ang isang pagkagulat na sa paulit-ulit na pagdanas sa isang Ikaw, natatagpuang muli ng Ako ang Ikaw sa iba pang mga paraan at ang tunguhin nito ay paunlarin ng Ako ang isipan nito sa Ikaw. Karamihan ng pakikipagtagpo sa Ikaw ay natatapos lamang sa pagdanas at ang iba naman ay natatapos na sa pagkamulat at pagkatapos, mayroong pagbalik sa pagkaotomatik, ang siyang dating Ikaw ay naging isang bagay na lamang at sa mayroong pagkamatay sa relasyon tuwing nilalamon ang ugnayan ng Ako at Ikaw ng Otomatik! Kaunti lamang ang humahantong sa pagtanggap sa Ikaw, ang pagtanggap na kahit anong gawin ng Ako, hindi nito mahuhuli kahit ang isang katiting ng Ikaw at ang kaya lamang ng Ako ay tanggapin ito ng walang pasabi ni pagtatangi. Wala ng pagpataw at wala na ring pagkagulat sa pagtanggap dahil alam na ng Ako na kahit ibuhos niya ang kaniyang buong lakas at panahon, hindi nito maaangkin ang Ikaw ngunit may isang pagkalubos-lubos pa kung mayroong pagkatanggap dahil mayroong nawawala kapag inaangkin at may tumutubo kapag

---

¹² Ferriols, *Pilosopiya ng Relihiyon*, p. 43.

hinahayaan. Ngunit ang Ikaw ay hindi lamang tumutukoy sa isang ikaw, ni sa isang pangkat ng Ikaw, maaari itong tumukoy sa isang banal na Ikaw sa isang higit na mataas na Meron.

Sa madaling sabi, ang talaga ay itong humigit pa sapagkat sa pagkagulat ng Ako sa kakulangan ng kaniyang pagkakaalam, napapatanong ito ng: “ano ba talaga ang nangyari” o di kaya’y sa kalituhan ay napapasabi ng, “ano ba talaga?”. Hindi natin masasabing ang Talaga ang kabuuan, ngunit isa itong higit na kalaliman na kailangang suyurin pa o mga tirang hindi pa na hahalungkay. Ang aba naman ay tumutukoy sa isang pagpapaalala na matagal ng ganun o di kaya’y walang sinuman ang nakakaalam, isa itong pag-amin ng tao na kahit siya ay walang total na kapangyarihan sa mga kaganapan ng mundo. Ang pakahulugan lamang ng Abang Talaga ay ganito: isa itong pagkahigit na naririyang bago pa ito mapansin ng Ako, ang pagtanggap sa ganitong kalagayan ng sangkameronan ay nangangahulugang pinaigting ng Ako ang pagkagat nito sa Meron, sa umiiral.

Mahihinuha natin na ang pagdanas ng tao ay hindi lamang kaagad nahihinto sa kaniya ngunit bilang tao nais niya itong ipadama sa iba, kaya ang pagdanas ay may pinapatunguhan, ngunit hindi laging isang partikular na Ikaw ang pinapatunguhan tulad nila Jose, Juan, Samanta, o kung sino pang tao, kundi maaari din itong humantong sa isang Omega, isang konsepto na bumubuo sa Alpha (Ang simula), ang katapusan na mahahanap sa paniniwala ng mga Kristiyano.¹³ At sa bawat ikaw, paulit-ulit ang tao sa isang kilos ng danas-gulat-tanggap, kaya may iba’t ibang relasyong ang isang tao sa bawat Ikaw ng sangkatipunan ng mga Ikaw, ngunit sa puntong Omega lamang ang lugar kung saan ang malay-tao ng tao ay tinitipon at iniingatan niya.

Paglalagom

Napagtanto at nabigyang buhay ngayon ang salitang Kanita, isang konsepto na dapat muling pairalin sapagkat ito ay natatangi at may pagkahigit pa sa pakahulugan na naunawaan ng mga naunang dayuhan. Isa ito sa mga salitang nagpapakita kung gaano kayaman talaga ang wika at kung gaano kataas ang diyalektiko ng mga ninuno sa Meron. Nahinuha rin na ang kahalagahan ng Kanita ay nagmumula sa isang dinamiko sa loob ng Ako kung saan hindi lamang ito nagnanais na kagatin ang Meron, kundi tupdin ito sa isang higit na paraan. Isa itong pagdating sa katotohanan na hindi kaya ng Ako na akuin ang sangkameronan ngunit kaya nitong paigtingin ang kaniyang kairalan sa Meron kung makikipagkanita ito sa iba, ang isang lubos na pagtanggap sa Ikaw. At kapag naabot na niya ito ay may pagkamasumpung na hindi pa tapos ang Kanita sapagkat may isa pang Ikaw na higit pa sa kahit sinong Ikaw, isang Ikaw na kay taas: ang Abang Talaga, ang Omega, ang Bathala, ang Panginoon, iba-iba ng ngalan ngunit nagpapakita ng isang pakahulugan, ang isang higit pa, ang isang nahihimlay ng buo sa Sangkameronan o marahil ang gumawa dito.

Wala na namang bago sa pangaraw-araw na karanasan ng tao marahil nga laos na ito sa higit ng dumanas sa Meron, ngunit iyan ang gana ng Kanita: ang panghabangbuhay na pagsasabago ng umiiral na. Ang palagiang pagwawasto ng Konsepto na umiiral sa Kaisipan at ang Meron na talagang umiiral, isang pagpapatuloy ng malalimang pag-usisa ng mga nauna na sa kinairalan nila na kung saan nananahan pa rin tayo sa pamamagitan ng pagbuhay, pagpapanatili, o pagpapaigting ng mga Salita. Ang isang lihim na pag-amin ng ermitanyo na laging may nalalaman pa na bago sa talagang Meron at ang tanging paraan upang galangin ito ay ang pagpapanatiling pagbubukas sa isipan at ng kalooban,

---

¹³ Mark Joseph Calano, “Tao bilang Tagpuan: Roque Ferriols, San Agustin, at ang Puntong Omega,” *Kritike* 12, no. 1 (2018): 22-23.

isang tuluyang pagtanggap, na kahit sa pag-aalay niya ng kaniyang buhay upang makaalam, kailangang aminin pa rin niya na tanga siya na may kailangan pa siyang danasin mula sa Meron.¹⁴ Ang pagtanggap sa katotohanang hindi lubusang nakukuha ang Meron, ang Konsepto ng Ikaw, at lalo na ang Ikaw-mismo ay isang paggalang sa kaganapan ng mga ito. Mayroong palaisipan si Ferriols ukol dito:

“Natanaw yata ng mga sinaunang humubog sa ating mga sari-saring wika, na ang abot-tanaw ng totoo ay tigib ng ugnayan. Ugnayan ng pangyayari sa pangyayari, ng angkan sa angkan, ng kalooban sa kalooban. Naunawaan nila na bukal sa mismong pagkasarili ng bawat tao, na magkaroon, tumanggap, lumikha ng ugnayang ito. Tinatanaw nilang sagrado ang ugnayan. Mula sa ugnayang ito lumitaw ang salitang “utang.” Utang ng taong manatiling tapat sa tunay na pakikipagkapuwa sa kinapal, pakikipagkapuwa sa Maykapal. Alam nila na may tunay at mapaglikhang pagtupad sa ugnayan, at meron namang huwad at nakakawasak na pagtanggap tupdin.”¹⁵

Sa huli, hindi talaga sapat na mahuli lamang ang Meron sa pamamagitan ng mga konsepto at kaisipan, hindi rin sapat na habulin itong mag-isa sapagkat may mga nauna na at higit na makakatulong sa paghuhubog ng kaalaman na sumangguni dito. Kaya dalawa ang kinahahantungan ng nagkakanita: ang pagrespeto sa lumalagong buhay na katotohanan at ang pag-alala sa ng Ikaw bilang ninuno, kasama, at ang Maykapal. Sa ganitong pakikitagpo lamang kayang habulin ang Meron, kung nahahabol man ito. Wala naman talagang nagtatago sa kamalayan ng tao, maliban na lamang sa mga bagay na sarado ang kaniyang utak, walang mararating ito kundi ang isang totoong kahunghangan, walang kilos at kahulugan sa ganitong ugali, may pangangailanang palagi, kahit anong taas pa ng karunungan, na bumaba, sisirin, at danasin ang Meron. Ngunit, mabilis makalimutan ang nananaig na Meron kung hindi pananatalihing bukas ng Ako ang sarili nito sa pamamagitan ng Kanita, ang bukas at taimting pagtanggap sa Meron.

---

¹⁴ Emmanuel de Leon. “Ang Pilosopiya at Pamimilosopiya ni Roque J. Ferriols, S.J.: Tungo sa Isang Kritikal na Pamimilosopiyang Filipino,” *Kritike* 9, no. 2 (2015): 48.

¹⁵ Ferriols, *Pambungad sa Metapisika*, pp. 235-236.

Mga Salik/ References

- Ang, Richard G., OP. *Between the Confucian Li and Ren: A Philosophical Hermeneutics*. Manila: University of Santo Tomas Publishing House, 2018.
- Calano, Mark Joseph. "Tao bilang Tagpuan: Roque Ferriols, San Agustin, at ang Puntong Omega." *Kritike* 12, no. 1 (2018): 21-38.
- De Leon, Emmanuel. "Ang Pilosopiya at Pamimilosopiya ni Roque J. Ferriols, S.J.: Tungo sa Isang Kritikal na Pamimilosopiyang Filipino." *Kritike* 9, no. 2 (2015): 28-50.
- De Noceda, Juan; P. Pedro de Sanlucar. *Vocabulario de la Lengua Tagala*. Manila: Imprenta de Ramirez y Giraudier, 1860.
- Ferriols, Roque. *SULYÁP sa aking pinánggalíngan*. Manila: Ateneo de Manila University Press, 2016.
- Ferriols, Roque. *Pambungad sa Metapisika*. Manila: Ateneo de Manila University Press, 1991.
- Ferriols, Roque. *Pilosopiya ng Relihiyon*. Manila: Ateneo de Manila University Press, 1995.
- Strebel, Wilhelm Patrick Joseph. "Pitong Sulyap sa Pilosopiya ng Wika ni Padre Ferriols." *Kritike* 12, no. 1 (2018): 39-55.